

Divadelní fakulta AMU

Katedra teorie a kritiky

Akademický rok 2017/2018

Posudek školitele

Diplomantka: BcA. Lenka Veverková

Školitel: prof. MgA. Jan Vedral, PhD.

Název práce: Rozhlasová dramaturgie mezi diegezí a mimezí

„Mluv, abych tě viděl.“ Tento bonmot, připisovaný Goethovi, citoval s oblibou rozhlasový režisér Jiří Horčíčka, když mluvil o tzv. rozhlasové specifice své práce. Výrok postihuje jedno ze základních dilemat auditivní slovesné a konkrétněji dramatické tvorby. S rozpor, které je třeba při přípravě dramatického, ale i prozaického textu pro auditivní realizaci překonat, se vyrovnávalo několik generací rozhlasových redaktorů a dramaturgů. Redaktorský přístup přitom – zpravidla – vycházel z literárních východisek, text určený primárně pro čtení různě zkracoval, přeskupoval a rozepisoval do jednotlivých hlasů, přičemž řada takových redakčních úprav byla svými autory mylně prohlašována za dramaturgickou. Dramaturgický přístup se snažil – a to nejen při přípravě původního, pro rozhlas psaného auditivního dramatu (rozhlasové hry, hőspielu), ale i při dramaturgických předlohách a adaptacích pro scénu psaných dramát, přetvořit – v rámci účinnosti na posluchače – dílo z vyprávěcího, diegetického modu do předvádění napodobeného jednání, které, ve shodě s Aristotelovým přístupem a s vědomím redukce významů pojmu mimeze, můžeme označit jako mód mimetický. Takové je východisko diplomové práce Lenky Veverkové.

Lenka Veverková byla, na základě zájmu o rozhlasovou tvorbu, který projevila mimo jiné i svou bakalářskou prací o rozhlasové dramaturgii Daniely Fischerové, angažována do Českého rozhlasu nejprve jako externí redaktorka připravující do vysílání kratší prozaické útvary určené dětskému posluchači, posléze jako interní dramaturg. Dramaturgicky připravila několik dramatických relací a je autorkou rozhlasové dramaturgie Fuksova Spalovače mrtvol, inscenace režiséra Aleše Vrzáka zvítězila v letošní Prix Bohemia. O svých dramaturgických a autorských počinech informuje v předložené diplomové práci, dramaturgii Fuksovy prózy přikládá.

Diplomantka prošla ve své praxi složitou cestou dozrání z redaktora v dramaturga. Svědectvím tohoto přerodu, který sice ještě není završený, jako ostatně nikdy není završený vývoj a prohlubování dramaturgického myšlení, je její diplomová práce.

Hlavní tezí práce Lenky Veverkové je empiricky ověřitelná – a teoreticky Václavem Růtem již ve třicátých letech minulého století popsána – zkušenost, že auditivní dramatický tvar vždy jinak, než dramatický tvar scénický, vyvažuje vyprávěcí a předváděcí způsoby sdělování děje. Že onu inklinaci k narativnosti, kterou shledal již Růt v postavách „vypravěčů“ jako jakousi dramaturgickou berličku umožňující nahradit nedostatek vizuálních informací, řeší celé generace rozhlasových autorů režisérů a dramaturgů. Ačkoli jde o problém teoretický, jeho řešení a jejich popisy jsou proto zpravidla dramaturgické. Lenka Veverková si všímá toho, že s proměnami rozhlasových technologií záznamu a vysílání jsou možnosti takových dramaturgických a režijních řešení vždy znovu a jinak definovány,

technologie sice mohou posílit účín auditivního díla, nikdy však nenahradí tvůrčí přínos autora, režiséra a dramaturga.

Diplomantka se v práci zabývá různými žánry auditivního dramatického umění, ve kterých dochází k řešení rozporu mezi diegetickým a mimetickým přístupem. Věnuje se rozhlasové četbě, dramatinované četbě, adaptaci divadelní hry a dramatinaci prozaického textu. Záměrně a oprávněně vynechává problematiku původní rozhlasové hry, neboť v ní není – či spíše neměl by být – problém „překlada“ z vyprávění do předváděného jednání obsažen.

V teoretizujícím úvodu prokazuje diplomantka znalost téměř veškeré dostupné odborné literatury věnované problematice rozhlasové, resp. auditivní slovesné a dramatické tvorby. Od Růtovy zmíněné disertace až po současné výstupy radiostudies, která jsou poměrně čerstvě akreditována na FF UP v Olomouci.

Další částí diplomové práce jsou čtyři případové studie, které rozebírají zdařilé a ohlasné rozhlasové dramatinace a realizace prozaických předloh. Případy jsou zvoleny tak, aby diplomantce umožnily ukázat dramaturgické možnosti, které nabízí tvůrcům nástup nových technologií záznamu a šíření auditivního díla. Horčíčkova realizace Čapkovy Války s mloky je dnes již kanonickou ukázkou využití možností monofonní montáže, kanonické jsou i dvě rozebírané stereofonní realizace – Henkeho „stereofonní přečtení“ (jak tvar režisér sám v ohlášení označuje) Kafkovy Proměny a Horčíčkovova seriálová realizace Haileyova Letu do nebezpečí.

Poslední studií je spíše reflexe, než rozbor vlastní diplomantčiny dramatinace Fuksovy prózy. Zde je zřejmé, že jde o dramatinaci vycházející z výrazových a technologických možností, které nabízí digitální záznam a zejména jeho další adjustace. Pro tento dnes v evropské odborné veřejnosti až nekriticky oceňovaný přístup inspirovaný možnostmi experimentů „ars acustika“ existuje už i akademický teoretický fundament. Klíčovou studií Elke Huwiler Vyprávění zvukem diplomantka sama přeložila a publikována byla v odborném časopise Svět rozhlasu.

Ačkoli Lenka Veverková obhajuje práci na své mateřské katedře teorie a kritiky, je spravedlivé konstatovat, že práce má výrazněji dramaturgický, než exaktní teoretický ráz, a má také strukturu diplomových úkolů na katedrách DAMU, které se výukou dramaturgie zabývají. To znamená, že diplomový úkol je tvořen jak teoretizujícím textem, tak praktickým tvůrčím výkonem.

Lenka Veverková je na dobré cestě k odpovědné rozhlasové dramaturgii. Věřím, že jí z ní nesvedou ani stále obtížnější podmínky práce v českém rozhlase veřejné služby. Diplomovou práci Lenky Veverkové doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit známkou B.

V Petrovicích u Sedlčan 16. 8. 2018

Prof. MgA. Jan Vedral, PhD.